

SŁAWOMIR GODEK

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego

PEŁNIĆ SŁUŻBĘ BOGU I POLSCE.
ŚWIĘTEJ PAMIĘCI PREZYDENTA RYSZARDA
KACZOROWSKIEGO (1919-2010)

10 kwietnia 2010 roku w tragicznej katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem zginął ostatni prezydent Rzeczypospolitej na wychodźstwie Ryszard Kaczorowski.

Ryszard Kaczorowski urodził się w Białymstoku 26 listopada 1919 roku w rodzinie Waclawa i Jadwigi z Sawickich. Z miastem tym, od którego losy oderwały go na prawie pół wieku czuł się zawsze blisko związany. To tu rozpoczął edukację w roku 1926 stając się uczniem Szkoły Powszechnej nr 11 przy ulicy Mazowieckiej – przy tej samej, przy której stał jego rodzinny dom.

Już we wczesnych latach, wyrastając w specyficznej atmosferze nadziei pierwszych lat niepodległości i pozostając pod wrażeniem rozbudzającej wyobraźnię dziecka pięknej postawy stacjonującego w Białymstoku 10 Pułku Ułanów Litewskich, związał się z harcerstwem. Pozostał mu wiernym do końca życia. Przyrzeczenie harcerskie złożył 3 maja 1933 roku w Lesie Zwierzynieckim wśród dębów zasadzonych w rocznicę uchwalenia Ustawy Rządowej. Wydarzenia te wspominał po latach: „Krzyż z lilijką stał się dla mnie świętością, czymś niezwykle ważnym”. Zakopie go w Nowogródku 18 września 1939 roku, gdy maszerującemu wraz z harcerzami na wschód drogę przetną Sowietci. W szczególnie prężnie rozwijającym się na Białostocczyźnie harcerstwie był najpierw członkiem 6 drużyny ZHP, potem jej druży-

nowym, aby po przejściowym prowadzeniu 13 drużyny ZHP powrócić do 6-ki „na przybocznego”. Z perspektywy kilkudziesięciu lat oceniał: „Harcerstwo od początku było moją wielką przygodą życiową, fascynującą, choć niekiedy i męczącą, hartującą ciało i ducha”.

Jeszcze przed 1939 rokiem ukończył trzy oddziały szkoły handlowej i podjął pracę w sklepie kolonialnym. Po wybuchu wojny, po krótkiej wrześnieowej tułaczce, powrócił do zajętego przez Rosjan Białegostoku, gdzie oprócz podjęcia dalszej nauki w Instytucie Handlowym od razu rzucił się w wir działań konspiracyjnych, odtwarzając hufiec harcerski, który wszedł następnie w skład Szarych Szeregów i organizując łączność między tą organizacją a Związkiem Walki Zbrojnej. Za działalność tę Ryszard Kaczorowski został aresztowany 17 lipca 1940 roku przez NKWD i był więziony najpierw w Białymstoku, a następnie w Mińsku. Tam właśnie 1 lutego 1941 roku usłyszał wyrok skazujący go na karę śmierci. Oczekując na egzekucję, w celi śmierci spędził sto dni. W maju 1941 roku wyrok został zamieniony na 10 lat łagrów i jeszcze w tym samym miesiącu, tuż przed agresją Niemiec na ZSRR, Ryszard Kaczorowski został wywieziony do Magadanu do kopalni złota Dunskaia. Po zawarciu paktu Sikorski-Majski, zwolniony z łagru, po wielu tygodniach tułaczki, wyczerpany, zdołał dotrzeć do miejscowości Margiełan do jednego z obozów organizującej się w ZSRR armii generała Władysława Andersa. Otrzymał tu przydział do kompanii łączności 9 Dywizji Piechoty. Przez Persję, Jordanię, Palestynę w składzie 3 Dywizji Strzelców Karpackich trafił na front włoski. Brał udział w walkach na Półwyspie Apenińskim między innymi o Cassino, Ankonę, Bolonię.

Po zakończeniu wojny i demobilizacji (formalnie w kwietniu 1948 roku) pozostał w Wielkiej Brytanii, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości i podjął studia w londyńskiej szkole handlu zagranicznego i administracji portowej. Następnie podjął pracę w księgowości, którą wykonywał do emerytury w 1986 roku. Po osiedleniu się w Anglii od razu wrócił do działalności w harcerstwie. W roku 1967 objął funkcję przewodniczącego ZHP działającego poza krajem, którą pełnił do roku 1988. Niezależnie od tego Ryszard Kaczorowski zaangażował się w działalność na rzecz światowej, a zwłaszcza skupionej w Anglii,

Polonii. Był aktywnym członkiem Zarządu Głównego Stowarzyszenia Polskich Kombatantów, Zarządu Zjednoczenia Polskiego w Wielkiej Brytanii, Rady Koordynacyjnej Polonii Wolnego Świata, Rady Polskiego Ośrodka Społeczno-Kulturalnego w Londynie, Rady Polskiej Macierzy Szkolnej oraz Rady Instytutu Akcji Katolickiej. Długoletnia praca na tym polu zjednała mu szacunek i uznanie emigracyjnych środowisk polskich. Zaangażował się także w pomoc dla rodzącej się w kraju Solidarności. W 1986 roku wszedł do składu Rady Narodowej, a także do Rządu Rzeczypospolitej na Uchodźstwie, w którym początkowo zasiadał jako minister bez teki, a następnie jako minister spraw krajowych. 19 lipca 1989 roku objął urząd – szóstego z kolei i ostatniego zarazem – Prezydenta RP na Obczyźnie. Karta działalności władz polskich w Londynie została ostatecznie zamknięta 22 grudnia 1990 roku, kiedy to prezydent Ryszard Kaczorowski w otoczeniu jej członków oraz czołowych działaczy niepodległościowych dokonał uroczystego przekazania na Zamku Królewskim w Warszawie insygniów prezydenckich zaprzysiężonemu w tym samym dniu kilka godzin wcześniej prezydentowi Lechowi Wałęsie.

Po zakończeniu swej misji Ryszard Kaczorowski pozostał czynny w życiu publicznym, stanowiąc symboliczny znak łączności między tradycją dawnej i odrodzonej Rzeczypospolitej. Był przewodniczącym Rady Dziedzictwa Archiwalnego w Warszawie, członkiem Rady Pamięci Walki i Męczeństwa w Warszawie, członkiem Rady Fundacji Ochrony Zabytków Militarnych pod auspicjami polskiego Towarzystwa Historycznego w Wielkiej Brytanii, członkiem Polonia Aid Foundation Trust w Londynie i innych stowarzyszeń i organizacji. Uczestniczył w licznych uroczystościach i imprezach popularyzujących historię i promujących polską kulturę zarówno w kraju, jak i za granicą. Brał aktywny udział w konferencjach naukowych, debatach publicznych, uświetniał swą obecnością jubileusze, przyjmował zaproszenia do wygłoszenia wykładów, a także opatrywał słowem wstępnym publikacje poświęcone dziejom najnowszych. Patronował wielu przedsięwzięciom i inicjatywom, zwłaszcza z tak bliskiej sobie dziedziny edukacji i wychowania, a m.in. Olimpiadzie *Losy Polaków na Wschodzie po*

17 września 1939 roku organizowanej przez Wydział Nauk Historycznych UKSW.

Świadectwo jego życia, długoletnia działalność społeczna i polityczna zostały wysoko ocenione. Ryszard Kaczorowski z racji pełnionej funkcji Wielkiego Mistrza Orderu Orła Białego i Orderu Odrodzenia Polski był kawalerem tych orderów. Odznaczono go poza tym Krzyżem Franciszkańskim, Krzyżem Armii Krajowej, Krzyżem Monte Cassino oraz Krzyżem Więźnia Politycznego, Wielki Krzyż Kawalerski św. Michała i św. Jerzego. Ryszard Kaczorowski posiadał również – nadany mu w uznaniu zasług na polu chrześcijańskiego i patriotycznego wychowania młodzieży przez papieża Jana Pawła II – Wielki Krzyż Orderu Piano, a także Medal Konfederacji Jasnogórskiej. Był honorowym obywatelem wielu polskich miast – Krakowa, Warszawy, Supraśla, Zielonej Góry, Łukowa, Częstochowy, Gdyni, Rzeszowa, Krosna, Zakopanego, Lublina, Mińska Mazowieckiego, Ostrołęki, Piastowa, Polic oraz oczywiście rodzinnego Białegostoku. Jako wybitny mąż stanu wyróżniony został również doktoratami honoris causa Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Opolskiego, Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Akademii Medycznej w Białymstoku oraz Uniwersytetu w Białymstoku. W tym ostatnim przypadku tytuł doktora honoris causa Ryszard Kaczorowski odbierał w tym samym budynku, w którym w lipcu 1940 roku przesłuchujący Go major NKWD rozpoczął śledztwo słowami: „Polska tu nigdy nie wróci”.